

Kirkegårdsdiget

Kirkegårdsdigerne er noget af det ældste på kirkegården. Kirkegårdsdiget skal markere og indramme kirkegårdens særlige rum og sikre gravfreden.

Hvad er diget bygget af?

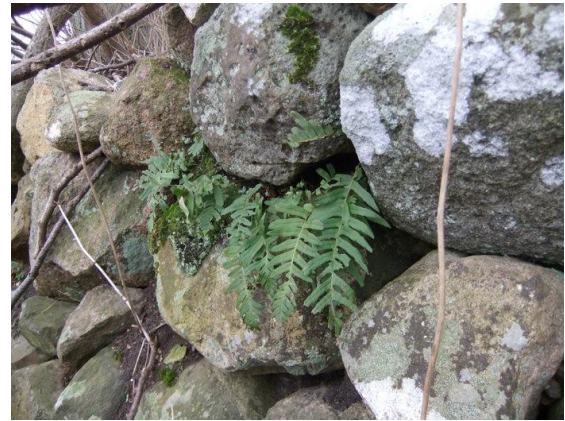
Ofte er diget bygget af lokale materialer f.eks. sten, som er samlet ind fra markerne rundt omkring i sognet. Diget kan være beklædt med en græsvold på den ene side eller have sten på begge sider. Inde i diget er der fyldt af jord eller sten. Oven på diget kan der være sten eller græstørv. Et kirkegårdsdige kan også være en græsbeklædt jordvold. En del steder kan man finde gamle gravsten, som er sat ind som en del af diget.

Vedligeholdelse

Kirkegårdsdigerne skal jævnligt sættes om, da stenene med tiden vil skride ud. Det er dyrt at sætte et dige om, men de gamle kirkegårdsdiger betragtes som en vigtig kulturarv, og der findes særlige love for sikre, at digerne bevares og beskyttes, og at de særlige planter, der findes ved digerne, bevares.

Planter ved diget

På og ved digerne vil man nogle steder kunne finde gamle kulturplanter, de såkaldte *reliktpanter*. Reliktpanter er planter, der engang blev dyrket, og som siden har overlevet i miljøet omkring det oprindelige dyrkningssted. Det er planter, som man kun finder omkring menneskelig bebyggelse, da de ikke har været i stand til at invadere skov og mark.

Engelspødd som gror i et kirkegårdsdige

Færister

Indhegningen af kirkegården har ikke altid fungeret lige godt.

I begyndelsen af 1800-tallet blev det gang på gang påtalt af myndighederne, at indhegningen af kirkegårdene var utilstrækkelig rundt omkring i landet.

Man lagde færister ud ved indgangen til kirkegården, for at undgå at løsgående dyr kunne komme ind, men ristene var oftest lavet af træ og behøvede jævnligt eftersyn for at være effektive.

Mange steder var kirkegårdsdigerne sunket sammen, og hvis de ikke blev repareret, kunne løsgående kvæg, svin og får, ænder, gæs og høns let bryde ind på kirkegårdene.

Færister ved Nr. Bork kirke

En del steder tillod man oven i købet, at kvæg blev tøjret i de hjørner af kirkegården, hvor der ikke var grave.